

V Bruseli 13. novembra 2025
(OR. en)

15410/25

CULT 128	EMPL 514
AUDIO 111	GENDER 200
CULT HERIT 25	DIGIT 240
EDUC 445	TOUR 23
JEUN 236	MI 907
COMPET 1161	ENV 1222
SAN 743	PROCIV 148
DISINFO 100	RECH 501
RELEX 1475	NDICI 10
FREMP 333	FIN 1352
AG 181	

SPRIEVODNÁ POZNÁMKA

Od: Martine DEPREZOVÁ, riaditeľka, v zastúpení generálnej tajomníčky Európskej komisie

Komu: Thérèse BLANCHETOVÁ, generálna tajomníčka Rady Európskej únie

Č. dok. Kom.: COM(2025) 785 final

Predmet: OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV
Kultúrny kompas pre Európu

Delegáciám v prílohe zasielame dokument COM(2025) 785 final.

Príloha: COM(2025) 785 final

V Bruseli 12. 11. 2025
COM(2025) 785 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Kultúrny kompas pre Európu

{SWD(2025) 785 final}

Kultúrny kompas pre Európu

1. Úvod

Európa je pulzujúcim centrom kultúrnej rozmanitosti, známa veľkým počtom jazykov, svojim kultúrnym dedičstvom, umeleckými prejavmi a tvorivými inováciami. Európa má viac lokalít kultúrneho, prírodného alebo zmiešaného svetového dedičstva UNESCO než ktorýkoľvek iný región na svete. S viac ako 24 úradnými jazykmi EÚ a viac než 60 regionálnymi alebo menšinovými jazykmi je domovom jazykovej rozmanitosti. Toto kultúrne bohatstvo svedčí o spoločnej histórii a pamäti Európy a je hnacou silou, ktorá formuje jej budúcnosť, rozvíja pocit európskej spolupatričnosti a posilňuje európske hodnoty, čo v prieskume potvrdilo 87 % občanov, ktorí považujú kultúru a kultúrne dedičstvo za dôvod, prečo sa cítia byť viac Európanmi¹.

Kultúrna rozmanitosť je v Európe oslavovaná, chránená a neustále pretváraná. Umelcom a kultúrnym pracovníkom poskytuje živnú pôdu na tvorbu, inovácie a posúvanie hraníc. Kultúrne dedičstvo a životaschopnosť Európy rozvíjajú výmenu informácií, dialóg a vzájomné porozumenie medzi komunitami a generáciami.

Kultúrne aktivity a prístup k bohatému európskemu kultúrnemu dedičstvu sú pre náš európsky spôsob života veľmi dôležité. Z dôkazov vyplýva, že spoločnosti s vyššou účasťou na kultúrnom živote sú otvorenejšie, tolerantnejšie, demokratickejšie a hospodársky silnejšie², a že účasť na kultúrnom živote je účinným nástrojom boja proti nenávisti³. Rovnako je preukázané, že pravdepodobnosť, že občania budú voliť a zapájať sa do dobrovoľníckych a komunitných činností, sa zvyšuje účasťou na kultúrnych aktivitách⁴. To prispieva k sociálnej a územnej súdržnosti a odolnosti a k lepšiemu zdraviu a blahu. 87 % Európanov súhlasí s tým, že účasť na kultúrnych aktivitách alebo návšteva umeleckých podujatí zlepšuje ich emocionálne alebo fyzické blaho.

Navyše kultúrne a kreatívne odvetvia a priemysel Európy sú kľúčom k posilneniu inovácií a konkurencieschopnosti, tvorbe pracovných miest, podpore udržateľného cestovného ruchu a zvýšeniu atraktívnosti našich regiónov a miest. Viac než 2 milióny podnikov, ktoré tvoria kultúrne a kreatívne sektory v EÚ, vytvárajú približne 199 miliárd EUR pridanej hodnoty a zamestnávajú 7,9 milióna ľudí v celej Európe⁵.

Živé kultúrne prostredie Európy je zdrojom mäkkej moci a dobrého mena na medzinárodnej úrovni. Uľahčuje vytváranie vzájomne prospešných medzinárodných partnerstiev, posilňuje globálnu angažovanosť a podporuje proces rozširovania EÚ.

Zároveň sa však strategický význam kultúry pre Európu podceňuje a ešte nie je plne využitý. V ére rýchlych a zložitých zmien, geopolitického napätia, zahraničnej manipulácie s informáciami a zahraničného zasahovania, protidemokratických hnutí, klimatickej krízy,

¹ [Prieskum Eurobarometra *Europeans' attitudes towards culture* \(Postoje Európanov ku kultúre\), máj 2025.](#)

² Rozšírená zbierka dôkazov je k dispozícii v štúdií [Culture and democracy, the evidence \(Kultúra a demokracia, dôkazy\)](#), Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie.

³ Tamže.

⁴ Tamže.

⁵ Číselné údaje za rok 2024. Zdroj: [Culture statistics – cultural employment – Statistics Explained \(Štatistika v oblasti kultúry – zamestnanosť v oblasti kultúry – vysvetlenie štatistiky\)](#), Eurostat.

technologických zmien a digitálnej transformácie musí Európa uznať a využiť potenciál kultúry v záujme riešenia týchto naliehavých problémov.

Kultúrne a kreatívne odvetvia a priemysel čelia osobitným výzvam vrátane ohrozenia umeleckej slobody, neistých pracovných podmienok, nerovnosti v prístupe ku kultúre, rastúcej globálnej konkurencie a otázok týkajúcich sa práv duševného vlastníctva v súvislosti s umelou inteligenciou. Využívaním nových technológií môžu tieto odvetvia ďalej zvyšovať svoju kreatívnu tvorbu a inovačný potenciál, ale aj prístupnosť kultúry a záujem publika.

Napriek významnému pokroku, ktorý sa v posledných rokoch dosiahol prostredníctvom európskych stratégií pre kultúru⁶ a pracovných plánov pre kultúru⁷, EÚ stále chýba strategický rámec odolný voči budúcim zmenám, ktorým by úloha kultúry systematicky zahŕňala a vyzdvihovala v rámci tvorby politik. V politických usmerneniach predsedníčky von der Leyenovej s názvom Európa má na výber sa preto v úvode zdôrazňuje význam kultúrnej rozmanitosti a dedičstva Európy pre budúcnosť Európy. Potreba podporovať kultúrnu rozmanitosť a kultúrne dedičstvo sa rovnako uznáva aj v strategickom programe⁸ Európskej rady, pričom Európsky parlament⁹, Rada¹⁰ a zainteresované strany zdôraznili význam strategického rámca EÚ pre kultúru.

Komisia v reakcii na tieto výzvy predkladá **Kultúrny kompas pre Európu**, v ktorom sa **stanovuje vízia a identifikujú hlavné iniciatívy**. Uznáva sa potenciál kultúry zjednocovať, a preto sa ku Kompasom pripája aj **návrh spoločného vyhlásenia, ktoré má schváliť Európsky parlament, Rada a Komisia**. Aby EÚ mohla prosperovať, musí byť kultúra jadrom jej politickej vízie, ako aj sociálnej a hospodárskej stratégie. Kultúrny kompas bude slúžiť aj ako strategická kotva pre kultúru v rámci viacročného finančného rámca (ďalej len „VFR“) na roky 2028 – 2034¹¹.

2. Vízia: Európa pre kultúru, kultúra pre Európu

Kultúrny kompas je navrhnutý tak, aby sa čo najlepšie využil potenciál kultúry pre jednotlivcov, spoločnosti a územia, a s cieľom zabezpečiť, aby kultúra bola ústredným prvkom európskej jednoty, rozmanitosti a excelentnosti. Vychádza zo **strategickej vízie**, v ktorej Európa stojí za kultúrou a kultúra stojí za Európou:

„Európa pre kultúru“: Bohaté kultúrne prostredie Európy je neoddeliteľnou súčasťou identity a rozvoja Únie. Každý má právo tvoriť kultúru a zapájať sa do nej, využívať základnú slobodu umeleckého prejavu, slobodne sa zúčastňovať na tvorbe a užívať si kultúru. Kultúrny kompas sa zameriava na ukotvenie kultúry ako kľúčového rozmeru do všetkých príslušných stratégií a politik a ich príslušných nástrojov financovania. Tým sa uznáva vnútorná, spoločenská, občianska a hospodárska hodnota kultúry, ako aj jej úloha základného verejného statku. Kultúrny kompas prostredníctvom prispôbených politik a investícií pomôže kultúrnym odvetviám prosperovať, inovovať a konkurovať na celosvetovej úrovni. Hoci je navrhnutý ako prierezový, uznávajú a oceňujú sa v ňom osobitné charakteristiky jednotlivých kultúrnych odvetví.

⁶ Najnovšie: [oznámenie Komisie o novej európskej stratégii pre kultúru \(COM/2018/267\)](#).

⁷ Najnovšie: [uznesenie Rady o pracovnom pláne EÚ pre kultúru na roky 2023 – 2026 \(2022/C 466/01\)](#).

⁸ [Strategický program na roky 2024 – 2029](#).

⁹ Uznesenie Európskeho parlamentu zo 14. decembra 2022 o vykonávaní Novej európskej stratégie pre kultúru a stratégie EÚ pre medzinárodné vzťahy v oblasti kultúry [2022/2047(INI)].

¹⁰ Pozri poznámku pod čiarou č. 7.

¹¹ Návrh Komisie týkajúci sa viacročného finančného rámca na roky 2028 – 2034, ktorý bol predložený 16. júla 2025, umožňuje financovanie kultúry z prostriedkov EÚ prostredníctvom viacerých nástrojov. [EUR-Lex – 52025DC0570R\(01\) – SK – EUR-Lex](#).

„**Kultúra pre Európu**“: EÚ využije bohatú kultúrnu rozmanitosť, kultúrne dedičstvo a tvorivosť Európy na posilnenie demokratickej odolnosti, zlepšenie sociálnej, hospodárskej a územnej súdržnosti, zvýšenie blaha ľudí a zlepšenie konkurencieschopnosti a inovačného potenciálu Európy. Kultúrny kompas sa zameriava na podporu a vyzdvihnutie kultúry ako vyjadrenia európskej histórie a spoločných hodnôt, pričom kultúra zároveň slúži ako silný katalyzátor spoločenskej odolnosti. EÚ môže prostredníctvom kultúry a s využitím opatrení založených na hodnotách EÚ posilniť svoju úlohu, ktorá vychádza zo vzájomného porozumenia, ako globálny líder v oblasti kultúry a tvorivosti.

V súlade s touto víziou bude Kultúrny kompas usmerňovať politiky EÚ **štyrmi kľúčovými smermi**, ktoré budú podporované horizontálnymi opatreniami na mobilizáciu investícií do európskej kultúry:

1. EÚ, ktorá presadzuje a **posilňuje európske hodnoty a kultúrne práva**;
2. EÚ, ktorá **zlepšuje postavenie umelcov a kultúrnych pracovníkov a podporuje ľudí**;
3. EÚ, ktorá sa opiera o kultúru a kultúrne dedičstvo, aby **bola viac konkurencieschopná, odolná a súdržná**;
4. EÚ, ktorá **presadzuje medzinárodné vzťahy a partnerstvá v oblasti kultúry**.

Plnenie Kultúrneho kompasu si vyžiada väčšiu politickú angažovanosť a nové politické nástroje EÚ. Komisia preto:

- navrhne medziinštitucionálne **spoločné vyhlásenie**, na ktorom sa majú dohodnúť **Európsky parlament, Rada a Komisia**, s názvom Európa pre kultúru – kultúra pre Európu. V tomto spoločnom vyhlásení bude opísaný a opätovne potvrdený politický záväzok dodržiavať kľúčové zásady kultúrnej politiky v Európe,
- uverejní pravidelnú **správu o stave kultúry v EÚ** s cieľom poskytnúť prehľad o európskom kultúrnom prostredí a posúdiť pokrok dosiahnutý v oblasti rozvoja kultúrneho a tvorivého ekosystému vrátane osobitného dôrazu na umeleckú slobodu,
- nadviaže **štruktúrovaný dialóg EÚ** so zainteresovanými stranami z kultúrnych a kreatívnych sektorov s cieľom prerokovať správu o stave kultúry a pokrok dosiahnutý pri plnení kľúčových smerov Kultúrneho kompasu. Tento dialóg bude slúžiť ako platforma na výmenu, spoluprácu a zosúladenie politík,
- v záujme podpory správy o stave kultúry zriadi **centrum EÚ pre údaje o kultúre** na zber a analýzu údajov a informácií o kultúre, monitorovanie trendov a vývoja a zhromažďovanie najlepších postupov¹². Komisia bude spolupracovať aj s členskými štátmi EÚ a ich štatistickými úradmi, ako aj s príslušnými medzinárodnými organizáciami v záujme ďalšieho zlepšovania štatistík EÚ v oblasti kultúry a podpory tvorby politík založených na dôkazoch.

3. EÚ, ktorá presadzuje a posilňuje európske hodnoty a kultúrne práva

Demokracia, sloboda, rozmanitosť a rovnosť sú hodnoty, ktoré sú vzájomne posilňujúce a za ktorých presadzovanie má spoločnú zodpovednosť EÚ a jej členské štáty. Sloboda tvorby a účasti na kultúrnom živote bez prekážok je zakotvená v článku 27 Všeobecnej deklarácie ľudských práv¹³ a v článku 13 Charty základných práv Európskej únie¹⁴. Tieto práva sú

¹² Údaje o audiovizuálnom odvetví bude naďalej poskytovať Európske audiovizuálne observatórium a výhľadová správa Komisie o európskych médiách.

¹³ [Všeobecná deklarácia ľudských práv | Organizácia Spojených národov.](#)

¹⁴ [Charta základných práv Európskej únie.](#)

nevyhnutné na to, aby pomohli jednotlivcom a komunitám presadiť sa a slobodne sa vyjadrovať, zapájať sa do dialógu, oslavovať kultúrnu rozmanitosť, rozvíjať umenie, zachovávať kultúrne dedičstvo a budovať si predstavy o budúcnosti. Ide o základné zásady Kultúrneho kompasu.

3.1. Ochrana umeleckej slobody

Kultúra a tvorivosť prekvitajú len vtedy, ak je zabezpečená sloboda tvorivého prejavu. Ochrana tejto slobody musí byť základom každej demokratickej a otvorenej spoločnosti a je silným ukazovateľom zdravia demokracie v spoločnosti. Ochrana slobody umelcov a kultúrnych pracovníkov tvoríť bez cenzúry alebo zastrasovania a vyjadrovať svoje názory na otázky verejného záujmu je v EÚ kolektívnou zodpovednosťou. Napriek tomu sa naďalej objavujú správy¹⁵, podľa ktorých dochádza k neprimeranému zasahovaniu, ktoré ovplyvňuje nezávislosť kultúrnych inštitúcií, využívajú sa tzv. zákony o morálke, cenzúra alebo zastrasovanie umelcov, či dokonca autocenzúra.

Vzhľadom na to, že celosvetovo sa vyvíja tlak na demokraciu a občiansku spoločnosť, takéto prípady treba zdokumentovať a pozorne monitorovať, pričom sa musia prijať opatrenia, ktoré ohrozeným a vysídleným umelcom poskytnú bezpečné útočiská¹⁶. Členské štáty a inštitúcie EÚ by mali zabezpečiť, aby ich politiky, právne rámce a administratívne postupy podporovali slobodnú umeleckú tvorbu, vyjadrenie a pohyb. V záujme podpory umeleckej slobody by Európa mala prijať opatrenia na ochranu umeleckej slobody a zvyšovanie povedomia o nej.

Komisia sa preto vo svojej budúcej správe o stave kultúry v EÚ systematicky **osobitne zameria na skúsenosti umelcov v súvislosti s umeleckou slobodou**. Zároveň bude pomáhať **chrániť umeleckú slobodu** prostredníctvom súčasných a budúcich politik a programov EÚ, najmä v rámci navrhovaného budúceho programu **AgoraEU** ako súčasť budúceho dlhodobého rozpočtu EÚ. Ochrana umeleckej slobody je tiež dôležitou súčasťou širšej demokratickej štruktúry našich spoločností, pričom cieľom európskeho štítu na obranu demokracie je dlhodobo chrániť a podporovať demokraciu a spoločenskú odolnosť.

3.2. Podpora kultúrnej a jazykovej rozmanitosti

Kultúrna a jazyková rozmanitosť sú srdcom európskeho projektu a stelesňujú heslo EÚ „Zjednotení v rozmanitosti“. Záväzok chrániť ju je predpokladom európskej kultúrnej zvrchovanosti a demokratickej kultúry. EÚ je preto vo vlastnom mene signatárom Dohovoru UNESCO z roku 2005 o ochrane a podpore rozmanitosti kultúrnych prejavov¹⁷.

EÚ prostredníctvom svojich politik a programov aktívne chráni, rozvíja a podporuje kultúrnu a jazykovú rozmanitosť a, ako sa uvádza v politických usmerneniach predsedníčky von der Leyenovej, EÚ bude pokračovať v úsilí o ochranu práv osôb patriacich k menšinám v Európe. V rokoch 2021 až 2024 sa v rámci programu Kreatívna Európa podporilo 670 nadnárodných kultúrnych partnerstiev; 554 filmov bolo uvedených do kín v celej Európe a 37,9 milióna ľudí si pozrelo európske audiovizuálne diela z iných európskych krajín¹⁸.

¹⁵ [Rada Európy. Free to Create: Artistic Freedom in Europe \(Slobodná tvorba: sloboda umeleckého prejavu v Európe\). 2023.](#)

¹⁶ [Závery Rady o ohrozených a vysídlených umelcoch, 2023/C 185/09.](#)

¹⁷ [Dohovor UNESCO z roku 2005 o ochrane a podpore rozmanitosti kultúrnych prejavov | Rozmanitosť kultúrnych prejavov.](#)

¹⁸ V rámci podprogramu Media sa podporil aj vývoj viac než 300 hier alebo titulov s imerzívnym obsahom, z ktorých mnohé získali prestížne ocenenia.

Pri zviditeľňovaní európskych kultúrnych odvetví zohráva dôležitú úlohu päť cien EÚ v oblasti kultúry¹⁹, ktorými sa uznáva a podporuje rozmanitosť a excelentnosť týchto odvetví. Komisia v nadväznosti na to navrhne **novú Cenu Európskej únie za scénické umenie, ktorá bude oslavou umeleckej excelentnosti** a zároveň sa ňou posilnia zručnosti, prístup na trh a profesionálne siete v rámci celého európskeho ekosystému scénického umenia.

Prostredníctvom **Európskeho dňa jazykov**²⁰ oslavuje EÚ jazykovú rozmanitosť, ktorá je stelesnením bohatého kultúrneho dedičstva Európy a základným kameňom demokracie. **Podpora výučby jazykov a jazykovej rozmanitosti je jedným zo špecifických cieľov programu Erasmus+**²¹. V oblasti kultúry, audiovizuálnych a vznikajúcich médií (napr. videohry alebo rozšírená realita) sa v rámci programu Kreatívna Európa už historicky podporuje rozmanitosť, obeh európskeho obsahu a rozširovanie publika.

Aktívna podpora obsahu online prostredníctvom značky *Made in Europe* je nevyhnutná na to, aby digitálne publikum mohlo objaviť a oceniť bohatstvo a rozmanitosť tohto obsahu. Významný pokrok sa dosiahol prostredníctvom regulačných a politických opatrení. Napríklad revíziou smernice o audiovizuálnych mediálnych službách z roku 2018²² sa posilnila viditeľnosť a dôležitosť európskeho audiovizuálneho obsahu videa na požiadanie, čím sa zabezpečil aspoň 30 % podiel európskych diel v katalógoch videa na požiadanie, pričom od vysielateľov sa vyžaduje, aby pre európske diela vyhradili väčšinový podiel svojho vysielacieho času. Objaviteľnosť rôznorodého európskeho obsahu sa môže ďalej podporiť využívaním veľkých dát a umelej inteligencie, ako sa uvádza v stratégii využívania umelej inteligencie²³.

Navyše prostredníctvom výskumu a inovácií financovaných z programu Horizont Európa sa posilňuje odolnosť kultúrnych a kreatívnych odvetví a podporuje udržateľný rast, pričom technológie a spolupráca sa využívajú na zachovanie a obohatenie kultúrnej a jazykovej rozmanitosti Európy.

Komisia bude pokračovať v ochrane a posilňovaní bohatej škály kultúrnych a jazykových prejavov v Európe. Na podporu tohto cieľa využije celý potenciál výskumu, inovácií a technológií. V nadväznosti na zverejnenie štúdie na rovnakú tému²⁴ prehĺbi **výskum a podporí investície do objaviteľnosti rôznorodého kultúrneho obsahu, ktorý bol vytvorený v Európe, online** s cieľom podporiť jeho spotrebu v rámci EÚ aj mimo nej, pričom sa osobitne zameria na európsky hudobný a literárny obsah online.

3.3. Rozšírenie účasti na kultúre a prístupu ku kultúre

Účasť na kultúrnom živote a prístup ku kultúrnym aktivitám sú nevyhnutné v záujme podpory aktívneho občianstva a sú základným pilierom každej demokratickej a inkluzívnej spoločnosti.

Niektoré členské štáty už zaviedli kultúrne preukazy, ktorých cieľom je zlepšiť prístup ku kultúre, najmä v prípade mladých ľudí. Z finančných prostriedkov EÚ, najmä v rámci programu

¹⁹ Financované v rámci podprogramu Kultúra programu Kreatívna Európa: Ceny Európskeho dedičstva/Ceny Europa Nostra; ceny za talent v rámci projektu Music Moves Europe, Cena Európskej únie za súčasnú architektúru – Cena Miesa van der Rohe, Cena Európskej únie za literatúru a nedávno udelená Cena Európskej únie za židovské kultúrne dedičstvo – Cena Simone Veilovej.

²⁰ [Európsky deň jazykov | Európska komisia](#), spoločná iniciatíva s Radou Európy.

²¹ [Examples of projects supporting regional and minority languages: compilation of projects co-funded by the Erasmus+ Programme and Creative Europe \(Príklady projektov na podporu regionálnych a menšinových jazykov: súbor projektov spolufinancovaných z programov Erasmus+ a Kreatívna Európa\)](#).

²² Smernica (EÚ) 2018/1808.

²³ COM(2025) 723.

²⁴ Štúdia uvedená v pracovnom pláne EÚ pre kultúru na roky 2023 – 2026 (Ú. v. EÚ C466, 7.12.2022).

Kreatívna Európa, sa tiež rôznymi spôsobmi podporil prístup ku kultúre, napríklad podporou kinematografických preukazov do kín patriacich do siete Europa Cinemas vo viacerých krajinách EÚ prostredníctvom podprogramu MEDIA. Iniciatívami, ako sú **Dni európskeho kultúrneho dedičstva**²⁵ alebo **kultúrna cesta DiscoverEU**²⁶, sa rozšírili možnosti spoznávania rozsiahleho európskeho kultúrneho dedičstva.

Stále je však čo zlepšovať. Za posledných 12 mesiacov sa 51 % Európanov nezapojilo do žiadnych umeleckých činností, či už individuálnych alebo skupinových²⁷²⁸. Komisia preto ďalej zlepši prístup mladých ľudí ku kultúrnemu dedičstvu v celej Európe prostredníctvom i) vytvorenia **dobrovoľného rámca pre vzájomné uznávanie kultúrnych preukazov a preukazov v oblasti kultúrneho dedičstva pre mladých ľudí vydávaných na národnej úrovni**; ii) podpory **kultúrnej cesty DiscoverEU** medzi mladými ľuďmi a iii) **rozšírenia kultúrnej ponuky** v rámci existujúceho **zľavového preukazu mládeže EÚ** v rámci programu Erasmus+.

Existuje množstvo ďalších faktorov, ktoré ovplyvňujú účasť na kultúre, od sociálno-ekonomického postavenia až po zdravotné postihnutie, etnický pôvod, pohlavie, vek a geografickú polohu²⁹. V záujme rozšírenia a zlepšenia kvality účasti na kultúre by EÚ a jej členské štáty mali posúdiť, ako možno účasť na kultúre rozvíjať politikami, napríklad politikami týkajúcimi sa vedy, zdravia, životného prostredia, vzdelávania, odbornej prípravy a sociálnej súdržnosti. Európa bude naďalej udávať smer a vytvárať rovnaké príležitosti prostredníctvom trvalých investícií a inkluzívneho a prístupného návrhu kultúrnej infraštruktúry a programov. Komisia v tomto duchu vypracuje správu s cieľom podporiť členské štáty vo **zvyšovaní účasti osôb so zdravotným postihnutím na kultúre a ich podpory v oblasti kultúry**.

4. EÚ, ktorá zlepšuje postavenie umelcov a kultúrnych pracovníkov a podporuje ľudí

Kultúrny život prekvitá, keď spoločnosť vytvára podmienky, ktoré jednotlivcom a umelcom umožňujú experimentovať a posúvať hranice. To si vyžaduje spravodlivé pracovné podmienky pre umelcov a kultúrnych pracovníkov, bezpečné pracovné prostredie bez akéhokoľvek násillia a primerané vzdelávanie, odbornú prípravu a zručnosti. V záujme budovania kultúrnej bohatej Európy, ktorá si skutočne váži svojich ľudí, je zároveň nevyhnutné zaoberať sa reálnou situáciou, ktorej čelia mladí ľudia vrátane začínajúcich umelcov. EÚ musí podporovať umelecké vzdelávanie, ako aj inkluzívny a bezpečný prístup detí, mládeže a nedostatočne zastúpených skupín ku kultúre.

4.1. Zabezpečenie dôstojných pracovných podmienok

²⁵ [Dni európskeho kultúrneho dedičstva | Dni európskeho kultúrneho dedičstva](#) sú spolufinancované EÚ a Radou Európy.

²⁶ [Kultúrna cesta DiscoverEU | Európsky portál pre mládež](#) inšpiruje mladých ľudí, aby svoje cestovateľské plány zamerali na kultúru a lokality kultúrneho dedičstva. Iniciatíva DiscoverEU je financovaná v rámci programu Erasmus+.

²⁷ [Culture statistics – cultural participation – Statistics Explained](#) (Štatistika v oblasti kultúry – účasť na kultúrnom živote – vysvetlenie štatistiky), Eurostat.

²⁸ [Prieskum Eurobarometra Europeans' attitudes towards culture](#) (Postoje Európanov ku kultúre), máj 2025.

²⁹ [Culture statistics – cultural participation – Statistics Explained](#) (Štatistika v oblasti kultúry – účasť na kultúrnom živote – vysvetlenie štatistiky), Eurostat.

Mnohí kultúrni pracovníci sa naďalej stretávajú s ťažkosťami pri presadzovaní rovnocenných práv a ochrany v praxi.

V roku 2024 bolo v kultúrnych a kreatívnych odvetviach v celej EÚ zamestnaných 7,9 milióna ľudí, čo predstavovalo 3,8 % celkovej zamestnanosti v EÚ. Rozmanitosť zloženia pracovnej sily a typov zamestnania³⁰ je však veľká. V porovnaní s inými odvetviami je v tomto odvetví častejšia práca na voľnej nohe a samostatná zárobková činnosť, pričom v celej EÚ takmer tretina kultúrnych pracovníkov sú samostatne zárobkovo činné osoby, čo je viac než dvojnásobok celkového priemeru EÚ³¹. Pracovné zmluvy majú zvyčajne na kratšie obdobie a sú menej stabilné v porovnaní so zmluvami v tradičnejších odvetviach zamestnávania. Podiel osôb s trvalou pracovnou zmluvou je v porovnaní so všeobecným trhom práce o 15,2 percentuálneho bodu nižší³². Rovnako je menej pravdepodobné, že umelci a spisovatelia majú len jedno zamestnanie³³, keďže viac ako polovica audiovizuálnych tvorcov (režiséri, scenáristi atď.) zažíva dlhé obdobia bez platenej práce³⁴. Z dostupných údajov a zistení inšpekcií vyplýva, že v týchto odvetviach je miera nedeklarovanej práce značná³⁵.

Pracovné podmienky v oblasti kultúry sú často neisté³⁶. Umelci a kultúrni pracovníci sú často vylúčení zo sociálnej ochrany alebo sa na nich vzťahuje len čiastočne. Medzi faktory, ktoré majú nepriaznivý vplyv na duševné zdravie pracovníkov, patria aj zlé pracovné podmienky. Pracovníci so zdravotným postihnutím naďalej čelia mnohým prekážkam, ktoré im bránia v rozvoji svojej práce za rovnakých podmienok, ako majú ostatní. Aj v kultúrnych odvetviach pretrvávajú rodové rozdiely v zárobkoch, pričom podiel žien s nízkou mzdou je v porovnaní s mužmi vyšší³⁷.

V posledných rokoch došlo v členských štátoch k dôležitému vývoju, keď viacero krajín prijalo právne predpisy týkajúce sa postavenia umelcov alebo iné osobitné opatrenia na podporu umelcov, ako napríklad vypracovanie politík a chárt o ich odmeňovaní a pracovných podmienkach. Komisia na úrovni EÚ podporila s aktívnym zapojením členských štátov rôzne štúdie, expertné skupiny a semináre³⁸ s účasťou kultúrnej obce, ako aj zástupcov z oblasti

³⁰ [Culture statistics – cultural employment – Statistics Explained \(Štatistika v oblasti kultúry – zamestnanosť v kultúre – vysvetlenie štatistiky\)](#), Eurostat.

³¹ Tamže.

³² Tamže.

³³ Tamže.

³⁴ [The status of artists and cultural and creative professionals in Europe \(Postavenie umelcov, kultúrnych a tvorivých pracovníkov v Európe\)](#), Európske audiovizuálne observatórium.

³⁵ [Employment characteristics and undeclared work in the cultural and creative sectors \(Ukazovatele zamestnanosti a nedeklarovaná práca v kultúrnych a kreatívnych odvetviach\)](#), Európsky orgán práce.

³⁶ Podľa [prieskumu, ktorý uskutočnila spoločnosť Panteia v roku 2024](#), má 68 % opýtaných umelcov a pracovníkov v kultúrnych a kreatívnych sektoroch viac než jedno zamestnanie a 71 % nemá prístup k dostatočnej sociálnej ochrane; ide najmä o umelcov, ktorí pracujú na voľnej nohe a sú samostatne zárobkovo činné osoby.

³⁷ Údaje za rok 2022. Hoci podľa [údajov Eurostatu](#) zaznamenala EÚ v roku 2022 najnižší rodový rozdiel v zamestnanosti v oblasti kultúry za posledné desaťročie, táto rovnováha sa neodráža v zárobkoch. [Culture statistics – gender equality – Statistics explained](#) (Štatistika v oblasti kultúry – rodová rovnosť – vysvetlenie štatistiky), Eurostat.

³⁸ [The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals \(Postavenie a pracovné podmienky umelcov, kultúrnych a tvorivých pracovníkov\)](#), Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie; [Mapping cultural and creative sector working conditions in the EU \(Mapovanie pracovných podmienok v kultúrnom a kreatívnom sektore v EÚ\)](#).

zamestnanosti a sociálnych vecí, zainteresovaných strán, sociálnych partnerov a Európskeho parlamentu³⁹.

V záujme zlepšenia pracovných podmienok umelcov je dôležité zintenzívniť opatrenia na úrovni EÚ. Komisia navrhne **Chartu umelcov EÚ s cieľom stanoviť základné zásady, usmernenie a záväzky týkajúce sa spravodlivých pracovných podmienok** v týchto odvetviach a zvýšiť dodržiavanie a zodpovednosť, najmä zo strany príjemcov finančných prostriedkov EÚ na financovanie kultúry. Zorganizuje **výmenu názorov na vysokej úrovni EÚ so zainteresovanými stranami a sociálnymi partnermi**, ktorej výsledky prispejú aj k návrhu charty.

Navyše v záujme zlepšenia pracovných podmienok umelcov je nutné, aby umelci jasne chápali svoje práva vrátane právnych a zmluvných rámcov, ktoré sa vzťahujú na ich prácu. Na tento účel Komisia podporila **zavedenie online nástroja s názvom Takto pracujeme na platforme Creatives Unite**, ktorý poskytuje prehľad o právnych a politických rámcoch, ktoré formujú postavenie umelcov, ich sociálne zabezpečenie a pracovnoprávne vzťahy⁴⁰. Zároveň bude spolupracovať s **iniciatívou Creators Learn Intellectual Property**, ktorú vypracovala Svetová organizácia duševného vlastníctva a ktorá ponúka podporu tvorivým pracovníkom v otázkach duševného vlastníctva.

4.2. Uľahčenie cezhraničnej mobility v oblasti kultúry

Cezhraničná spolupráca a mobilita sú kľúčové pre kariéru umelcov a rozvoj európskeho kultúrneho priestoru, keďže podporujú prepojenia a dialóg medzi tvorivými pracovníkmi a občanmi. Sú tiež katalyzátorom konkurencieschopnosti a prístupu na nové trhy, umožňujú voľnejší pohyb kultúrnych a kreatívnych diel cez hranice a oslovenie širšieho publika, a stimulujú rast a rozsah európskeho kreatívneho hospodárstva.

Podpora cezhraničnej spolupráce je ústredným bodom programu Kreativna Európa, v rámci ktorého v rokoch 2014 – 2020 získalo medzinárodné skúsenosti viac ako 22 000 pracovníkov. Príležitosti v oblasti mobility sa rozšírili po zavedení **programu mobility Kultúra hýbe Európou**⁴¹. V rokoch 2022 až 2025 sa v rámci tohto programu podporilo viac ako 6 000 umelcov a kultúrnych pracovníkov zo 40 krajín a vytvorilo viac ako 280 umeleckých rezidencií, ktoré privítali viac než 1 000 individuálnych umelcov.

Plnému využitiu týchto prínosov však naďalej bráni niekoľko prekážok. Kultúrne organizácie, umelci a pracovníci čelia výzvam spojeným s nákladnou administratívou, ktoré bránia cezhraničnej mobilita. Napríklad umelci, ktorí chcú vycestovať na turné po Európe, musia čeliť prekážkam z dôvodu pravidiel, ktoré súvisia s rozdielnymi ustanoveniami v oblasti zamestnania a sociálneho zabezpečenia, možnému dvojitému zdaneniu a zložitosti cezhraničného poskytovania služieb. Víza a pracovné povolenia pre štátnych príslušníkov tretích krajín sú často ďalšou prekážkou v pohybe a zvyšujú náklady.

Komisia v rámci pripravovaného **balíka opatrení v oblasti spravodlivej mobility pracovnej sily** navrhne iniciatívy, ktorými sa zmodernizujú, zjednodušia a digitalizujú pravidlá a postupy v oblasti mobility pracovnej sily a voľného pohybu. Tieto iniciatívy, ako je napríklad **európsky preukaz sociálneho zabezpečenia**, budú priamym prínosom pre účastníkov cezhraničnej

³⁹ Európsky parlament bol hlavným zástancam [rámca EÚ pre sociálnu a profesijnú situáciu umelcov a pracovníkov v kultúrnych a kreatívnych odvetviach, C/2024/4208](#).

⁴⁰ [This is how we work – Mapping cultural and creative sector working conditions in the EU \(Takto pracujeme – Mapovanie pracovných podmienok v kultúrnom a kreatívnom sektore v EÚ\) \(creativesunite.eu\)](#).

⁴¹ [Kultúra hýbe Európou – Kultúra a tvorivosť](#).

mobility v oblasti kultúry. **Nevyhnutné sú trvalé investície EÚ do mobility vrátane posilnenia podpory iniciatívy Kultúra hýbe Európou.**

4.3. Poskytnutie hlasu mládeži v rámci štruktúr správy v oblasti kultúry so súčasnou podporou mladých a začínajúcich talentov

Mladí ľudia zohrávajú kľúčovú úlohu pri formovaní súčasnej a budúcej kultúry. Ich názory spochybňujú tradičné postupy a rozširujú obzory umeleckého prejavu, čo je pre vývoj a obnovu tvorivosti nevyhnutné.

Mladým ľuďom sa musí priznať postavenie neoddeliteľných členov kultúrnej obce. Investície do kreatívnych priestorov vedených mládežou a vlastnených komunitami by mali byť hlavnou súčasťou stratégií zameraných na rozvoj kultúrnej infraštruktúry. Tým, že sa mladým ľuďom poskytne významná úloha v rámci procesov tvorby politiky, zlepší sa ich postavenie pri presadzovaní kultúrnych práv.

Komisia bude naďalej prostredníctvom svojich zavedených nástrojov podporovať zmysluplnú účasť mladých ľudí na tvorbe politik EÚ. Okrem toho vytvorí **sieť mládežníckych ambasádorov pre kultúru** s cieľom diskutovať o otázkach kultúrnej politiky. V rámci pripravovanej **stratégie pre medzigeneračnú spravodlivosť** plánuje Komisia podporiť **medzigeneračné vzdelávanie prostredníctvom ochrany kultúrneho dedičstva a jazykov a inovácie na základe kultúry.**

Tvorba kultúrnych politik v Európe by sa mala viac zamerať aj na mladých a začínajúcich umelcov a mladých kultúrnych pracovníkov. Komisia bude naďalej podporovať a povzbudzovať cieľové prístupy, a to aj prostredníctvom **systému platforiem** v rámci podprogramu Kultúra programu Kreatívna Európa a osobitných **programov stáží v rámci programu Erasmus+.**

4.4. Poskytovanie kultúrneho a umeleckého vzdelávania

Kultúra a vzdelávanie sú úzko prepojené. Zapojenie do vzdelávania má pre kultúrne inštitúcie zásadný význam. Umenie zohráva základnú úlohu vo vzdelávaní a rozvoji človeka od útleho veku⁴². Začlenením kultúry a umeleckého vzdelávania do formálneho a neformálneho vzdelávania a informálneho učenia a odbornej prípravy – ako ich hlavných zložiek – sa rozvíja zmysel pre tvorivosť a zlepšuje tvorivý prejav, ako aj akademické výsledky, kritické myslenie a blaho učiacich sa. V rámci programu Erasmus+ sa podporilo množstvo projektov v oblasti kultúrneho a umeleckého vzdelávania vrátane spolupráce s múzeami a knižnicami.

Účasť na kultúrnych aktivitách je úzko spojená s občianskou angažovanosťou a pomáha ľuďom rozvíjať svoju sebadôveru, empatiu, toleranciu a komunikačné zručnosti. Komisia vypracuje **projekt partnerského učenia s cieľom posilniť občiansku angažovanosť žiakov a ich zmysel pre demokratické občianstvo** prostredníctvom kultúry, a to v školách aj mimo nich.

V rámci formálneho a celoživotného vzdelávania by sa mala kultúra využívať na rozvoj základných tvorivých zručností vrátane zručností, ktoré majú pre EÚ zásadný význam pri odstraňovaní rozdielov v inováciách a príprave mladých ľudí na rýchlo sa meniace hospodárstvo a budúci trh práce. Umelecké vzdelávanie a umelecká odborná príprava môžu mať aj širší dominový efekt tým, že inšpirujú školy a rodiny k návšteve kultúrnych inštitúcií, múzeí, divadiel a knižníc, ako aj k ich využívaniu ako priestorov tvorivého učenia. Vzdelávaniu v oblasti umenia a kultúry v škole sa však často neprikladá dostatočný význam, nie sú naň

⁴² [Odporúčanie Rady týkajúce sa metód zmiešaného učenia v záujme vysokokvalitného a inkluzívneho primárneho a sekundárneho vzdelávania \(2021/C 504/03\).](#)

dostatočné zdroje, v niektorých členských štátoch je okrajovou témou politiky a v čase rozpočtových obmedzení sa často znižuje jeho financovanie.

Poskytovanie vzdelávania v oblasti umenia a kultúry sa musí posilniť a jeho kvalita sa musí zlepšiť. Komisia bude **podporovať intenzívnejšiu medziodvetvovú spoluprácu medzi kultúrnymi politikami a politikami v oblasti vzdelávania**. Bude podporovať partnerstvá medzi umelcami, kultúrnymi inštitúciami, komunitnými kultúrnymi organizáciami, školami a poskytovateľmi neformálneho vzdelávania, ako aj projekty vzdelávania v oblasti umenia a kultúry na miestnej úrovni.

Prostredníctvom **únie zručností Komisia rieši výrazný pokles čítania kníh**. Bude vychádzať z nedávnej činnosti expertov členských štátov a iniciatív na podporu čítania, ako je **Deň európskych autorov**⁴³, pričom **využije aj dôležitú úlohu knižníc** a ich odborné znalosti. K dosiahnutiu tohto kľúčového cieľa prispeje **koalícia EÚ pre gramotnosť**, ktorá má byť predstavená v roku 2026⁴⁴.

4.5. Zlepšovanie zdravia a blaha prostredníctvom kultúry

Kultúrne postupy zlepšujú zdravie, blaho a kvalitu života jednotlivcov, komunít aj spoločnosti. Začlenenie iniciatív v oblasti kultúry a zdravia sa osvedčilo ako účinný nástroj na posilňovanie komunitných väzieb, emocionálnej a fyzickej odolnosti, podporu duševného zdravia a boj proti osamelosti⁴⁵, čo môže prispieť k riešeniu problémov duševného zdravia detí a mládeže.

Prvým krokom bol komplexný prístup Komisie k duševnému zdraviu z roku 2023⁴⁶, v rámci ktorého sa uznalo, že politiky v oblasti umenia a kultúry zlepšujú duševné zdravie a blaho jednotlivcov aj spoločnosti a podporujú odolnosť duševného zdravia. V tejto súvislosti sa v ňom ako jeden z inovačných prístupov identifikovalo predpisovanie sociálnych činností (tzv. sociálny predpis) v rámci primárnej zdravotnej starostlivosti. Projekty financované EÚ v tejto oblasti sú zdrojom ďalších poznatkov⁴⁷, identifikovali sa nimi najlepšie postupy a prispeli k zvýšeniu informovanosti verejnosti.

V politických odporúčaníach z roku 2025, ktoré vypracovali experti členských štátov EÚ v oblasti kultúry a zdravia⁴⁸, sa vyzýva na prijatie odvážnych opatrení, ako sú vypracovanie medziodvetvových stratégií, zabezpečenie udržateľného financovania na rozvoj výskumu a zabezpečenie spravodlivého prístupu. Komisia s podporou expertov vypracuje pre tvorcov politik a zainteresované strany **usmernenia EÚ týkajúce sa kultúry, zdravia a blaha**. Bude tiež ďalej vyzývať k pravidelnej výmene osvedčených postupov v tejto oblasti a podporovať cezhraničnú spoluprácu prostredníctvom programu Kreatívna Európa.

5. EÚ, ktorá sa opiera o kultúru a kultúrne dedičstvo, aby bola viac konkurencieschopná, odolná a súdržná

⁴³ [Deň európskych autorov – Kultúra a tvorivosť](#).

⁴⁴ Európska koalícia pre gramotnosť bola oznámená v [Akčnom pláne pre základné zručnosti](#), Európska komisia, marec 2025.

⁴⁵ [What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review \(Aké sú dôkazy o úlohe umenia pri zlepšovaní zdravia a blaha? Súhrnná správa\)](#), WHO, 2019.

⁴⁶ [Komplexný prístup k duševnému zdraviu – Európska komisia](#).

⁴⁷ Napríklad projekt CultureForHealth.

⁴⁸ Európska komisia: Generálne riaditeľstvo pre vzdelávanie, mládež, šport a kultúru, *Culture and health – Time to act* (Kultúra a zdravie – čas konať), Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2025, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/be89805d-9cf8-11f0-97c8-01aa75ed71a1/language-sk>.

Kultúrne a kreatívne odvetvia a priemysel patria medzi najdynamickejšie hospodárske odvetvia v Európe, ktoré podporujú inovácie a konkurencieschopnosť, vytvárajú pracovné miesta a zvyšujú atraktivnosť našich miest a regiónov. Startupy pôsobiace v oblasti digitálnych technológií sú veľmi aktívne v kultúrnych a kreatívnych sektoroch⁴⁹. Kultúra tiež vytvára významné vedľajšie účinky rastu v iných odvetviach. Napríklad kultúrny cestovný ruch má 40 % podiel na celkovom európskom cestovnom ruchu⁵⁰.

Potenciál európskej kultúrnej a tvorivej produkcie je stále nevyužitý, a to tak v rámci jednotného trhu EÚ, ako aj celosvetovo. Aby sa využil potenciál a prínos kultúrnych a kreatívnych odvetví a priemyslu ku konkurencieschopnosti EÚ, musia sa podporovať počas zmien, ktorým čelia. Musí sa tak diať spôsobom, ktorým sa zabezpečí podpora rozmanitosti, ochrana práv tvorcov, dodržiavanie primeraných etických noriem a ochrana kultúrneho dedičstva vrátane digitálneho dedičstva.

Okrem prierezových opatrení uplatniteľných vo všetkých odvetviach sa jednotlivé odvetvia stretávajú s osobitnými výzvami a potrebami, v ktorých riešení bude Komisia pokračovať prostredníctvom odvetvových iniciatív, osvedčených formátov spolupráce⁵¹ a finančných tokov⁵², ktoré sú v súlade so všeobecnými politickými cieľmi.

5.1. Využívanie digitálnych technológií a umelej inteligencie v kultúrnych a kreatívnych odvetviach a priemysle

Digitálne technológie sú prospešné pre kultúrne a kreatívne odvetvia a priemysel a transformujú ich. Umelá inteligencia mení najmä spôsob, akým sa kultúra tvorí, sprístupňuje a prežíva. Ponúka nové príležitosti na inováciu a záujem publika vrátane podpory kultúrneho dedičstva prostredníctvom reštaurovania, rekonštrukcie, ochrany, adaptívneho opätovného použitia vo virtuálnej produkcii a zmysluplnejšieho zapojenia používateľov. Umelá inteligencia zároveň prináša nové výzvy, najmä pokiaľ ide o autorské práva a neoprávnené používanie obsahu chráneného autorským právom pri tréningu modelov generatívnej umelej inteligencie, etické používanie, kultúrnu rozmanitosť, zrušenie pracovných miest, spravodlivé odmeňovanie tvorcov a potreby zručností. Okrem toho je nevyhnutné venovať pozornosť otázkam, ako sú šírenie obsahu vytvoreného umelou inteligenciou, prístup k údajom a financovaniu a závislosť od technológií mimo EÚ. Využívanie umelej inteligencie v kultúrnych a kreatívnych odvetviach je stále nerovnomerné⁵³, čo tiež zvyšuje potrebu rozvíjania pokročilých zručností.

⁴⁹ Zo všetkých priemyselných ekosystémov priťahujú kultúrne a kreatívne sektory, spolu so zdravotníctvom a mobilitou, jeden z najvyšších podielov startupov v oblasti technológií. Ďalšie informácie: [Európska komisia, Výročná správa 2024 o jednotnom trhu a konkurencieschopnosti, 2024](#).

⁵⁰ [Svetová organizácia cestovného ruchu Organizácie Spojených národov \(UNWTO\), Report on Tourism and Culture Synergies \(Správa o synergiách cestovného ruchu a kultúry\), 2018](#). Navyše v správe z roku 2021 sa podľa UNWTO uvádza, že miesta, ktoré sa objavujú v populárnych filmových alebo televíznych produkciách, zaznamenávajú v priemere 25 až 40 % nárast príchodov návštevníkov.

⁵¹ Napríklad [expertná skupina pre kultúrne dedičstvo](#), [Európske filmové fórum](#) alebo iniciatíva [Hudba hýbe Európou](#).

⁵² Napríklad podprogram Media programu Kreativna Európa, ktorý sa týka audiovizuálneho odvetvia, alebo ciele financovanie poskytované v oblasti scénického umenia (nástroj Perform Europe) v rámci podprogramu Kultúra programu Kreativna Európa.

⁵³ Riešenia využívajúce umelú inteligenciu prijalo 51 % videoherných spoločností, 39 % audiovizuálnych spoločností a 35 % spravodajských mediálnych spoločností. *The 2025 European Media Industry Outlook report | Shaping Europe's digital future* (Výhľadová správa o európskom mediálnom priemysle z roku 2025 | Formovanie digitálnej budúcnosti Európy).

Pre európske kultúrne a kreatívne odvetvia a priemysel je nevyhnutné výhľadovo orientované a priaznivé regulačné prostredie. EÚ vyvíja regulačný rámec⁵⁴, ktorým sa podporujú tvorcovia a ďalšie subjekty v odvetví, ktoré investujú do tvorby a tvorivých talentov prostredníctvom ochrany tvorivého obsahu, podpory spravodlivého odmeňovania a stanovenia noriem pre dôveryhodnú umelú inteligenciu zameranú na človeka.

Smernica o autorských právach na digitálnom jednotnom trhu z roku 2019⁵⁵ prispieva k podpore inovácií a zároveň tvorcom umožňuje kontrolovať používanie ich obsahu. Cieľom aktu o umelej inteligencii je okrem iného zabezpečiť vývoj a zavádzanie umelej inteligencie, ktoré rešpektujú práva tvorcov v súlade so smernicou o autorských právach. Komisia bude pokračovať v uľahčovaní vykonávania aspektov aktu o umelej inteligencii týkajúcich sa autorského práva a požiadaviek na transparentnosť obsahu vytvoreného umelou inteligenciou, ako aj v uľahčovaní účinného vykonávania výnimiek pre vyťažovanie textov a dát⁵⁶. Potrebné je aj jasné stanovisko EÚ k uplatňovaniu medzinárodných pravidiel týkajúcich sa platieb licenčných poplatkov.

Stratégiou využívania umelej inteligencie⁵⁷ sa podporí zavádzanie umelej inteligencie v kultúrnych a kreatívnych odvetviach a v mediálnom odvetví pre osobitné prípady použitia, ako sú virtuálna tvorba, interaktívne a imerzívne médiá, objaviteľnosť kultúrneho obsahu (najmä hudobného a literárneho obsahu) a 3D digitálne dvojčatá kultúrnych pamiatok a artefaktov. V stratégii využívania umelej inteligencie sa tiež oznamuje začatie štúdie zameranej na právne výzvy súvisiace s výstupmi generovanými umelou inteligenciou a na technologické riešenia na predchádzanie rizikám vytvárania obsahu umelou inteligenciou porušujúceho autorské práva a na zmierňovanie týchto rizík. Komisia okrem toho preskúma smernicu o autorských právach na digitálnom jednotnom trhu z roku 2019, bude pokračovať v monitorovaní vývoja na trhu a technologického vývoja a preskúma prípadnú potrebu ďalších zlepšení právneho rámca pre autorské práva s cieľom riešiť výzvy vyplývajúce z vývoja na trhu a technologického vývoja.

Komisia na podporu tejto činnosti plánuje vypracovať **novú stratégiu umelej inteligencie pre kultúrne a kreatívne odvetvia** a zohľadniť ich osobitné potreby vo svojich budúcich digitálnych politikách, aby Európa dokázala využiť svoje kultúrne bohatstvo a ľudskú tvorivosť spolu s technologickým pokrokom.

Digitálne vzdelávanie, gramotnosť a zručnosti sú nevyhnutné na kritické a tvorivé zapojenie sa do digitálneho kultúrneho prostredia. Únia zručnosťí upevňuje ústrednú úlohu vzdelávania a odbornej prípravy pri zvyšovaní konkurencieschopnosti a suverenity EÚ. Na základe výsledkov akčného plánu digitálneho vzdelávania prispeje plán pre budúcnosť digitálneho vzdelávania a zručností do roku 2030 k rozšíreniu a prehĺbeniu digitálnych zručností v oblasti kreativity, imerzivity a umeleckých inovácií, digitalizácie, mediálnej gramotnosti, povedomia o kybernetickej bezpečnosti a prístupu k digitálnemu obsahu v mnohých jazykoch. Komisia

⁵⁴ Ide najmä o [smernicu \(EÚ\) 2019/790](#), [smernicu \(EÚ\) 2018/1808](#), [nariadenie \(EÚ\) 2022/2065](#), [nariadenie \(EÚ\) 2022/1925](#), [nariadenie \(EÚ\) 2024/1689](#) a [nariadenie \(EÚ\) 2024/1083](#).

⁵⁵ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/790 zo 17. apríla 2019 o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom na digitálnom jednotnom trhu a o zmene smerníc 96/9/ES a 2001/29/ES.

⁵⁶ Komisia umožnila vypracovanie kódexu postupov s cieľom spresniť pravidlá týkajúce sa umelej inteligencie na všeobecné účely (GPAI), ktorý bol schválený ako dostatočný na to, aby poskytovatelia mohli preukázať splnenie povinností podľa aktu o umelej inteligencii. Prijala tiež vzor pre poskytovateľov modelov GPAI na zhrnutie obsahu použitého na tréningovanie ich modelov. Prebieha štúdia o uskutočniteľnosti registra výnimiek v rámci výnimky pre vyťažovanie textov a dát, pričom sa plánuje ďalšia štúdia na podporu posúdenia pravidiel smernice o autorských právach na digitálnom jednotnom trhu vrátane výnimky pre vyťažovanie textov a dát. Komisia navyše začala proces vypracovania nového kódexu postupov v súlade s článkom 50 aktu o umelej inteligencii pre transparentnosť obsahu vygenerovaného umelou inteligenciou.

⁵⁷ COM(2025) 723 final.

poskytne prístup k prístup k praktickej odbornej príprave zameranej na gramotnosť v oblasti umelej inteligencie a podporí odbornú prípravu multidisciplinárnych profilov v prípade odvetví s intenzívnym využívaním digitálnych technológií, ktoré potrebujú odvetvové talenty v oblasti umelej inteligencie, a to vrátane kultúrnych a kreatívnych sektorov a mediálneho sektora.

Využitie digitálnej transformácie znamená aj ďalšie uvoľnenie inovačného potenciálu kultúrnych odvetví, najmä prostredníctvom projektov EÚ financovaných z programu Horizont Európa alebo činnosti inštitúcií vysokoškolského vzdelávania pri odstraňovaní medzery v poznatkoch a podpore podnikania.

5.2. Podpora regionálneho, územného a miestneho rozvoja prostredníctvom kultúry

Kultúrne príležitosti a infraštruktúra musia byť dostupné spravodlivo vo všetkých členských štátoch, regiónoch a územiach vrátane okrajových, vidieckych, ostrovných, pobrežných a vzdialených oblastí a najvzdialenejších regiónov EÚ, ktoré čelia výzvam, ako je vyludňovanie, starnutie obyvateľstva, geografické prekážky, ako aj menej a horšie služby. Približne 38 % Európanov vo vidieckych oblastiach však považuje vzdialenosť od kultúrnych zariadení za prekážku v prístupe⁵⁸.

Tieto nedostatky treba riešiť v záujme plného uvoľnenia spoločenského potenciálu kultúry a podpory účinného práva zdržiavať sa (na príslušnom území). To si vyžaduje kultúrne politiky a investičné opatrenia, ktoré sú **začlenené do širších integrovaných plánov územného rozvoja a osobitne prispôsobené miestnym potrebám. Kultúrny cestovný ruch zohráva kľúčovú úlohu aj pri zachovávaní a podpore európskeho kultúrneho dedičstva.**

V tejto súvislosti má ústrednú úlohu politika súdržnosti EÚ. V rokoch 2021 až 2027 bolo na priame investície do kultúry a kultúrneho dedičstva v regiónoch a na územiach vyčlenených viac ako 5 miliárd EUR na podporu viac než 24 000 lokalít v oblasti kultúry, kultúrneho dedičstva a cestovného ruchu⁵⁹. Okrem toho sa podporuje kultúra vo vidieckych oblastiach v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky. Táto podpora prispieva k posilňovaniu úlohy kultúry v sociálno-ekonomickom a územnom rozvoji. Komisia pokračuje v podporných činnostiach s cieľom zabezpečiť ďalší pokrok v tejto oblasti v spolupráci s národnými, regionálnymi a miestnymi orgánmi a príslušnými zainteresovanými stranami.

V budúcnosti sa bude v rámci **stratégie EÚ pre udržateľný cestovný ruch**⁶⁰ naďalej podporovať udržateľný kultúrny cestovný ruch ako katalyzátor ochrany kultúrneho dedičstva, sociálnej súdržnosti, environmentálnej udržateľnosti a hospodárskej konkurencieschopnosti v celej Európe. Komisia okrem toho pracuje na vypracovaní projektu partnerského učenia zameraného na **rozšírenie príležitostí pre kultúrnych a kreatívnych pracovníkov vo vidieckych oblastiach** s cieľom **zvýšiť príťažlivosť regiónov a udržať v nich mladých ľudí**. Navyše z **nástroja Nového európskeho Bauhausu na roky 2025 – 2027 sa budú financovať aj projekty zamerané na revitalizáciu štvrtí prostredníctvom udržateľného, inkluzívneho a kvalitného dizajnu.**

Revitalizačná úloha kultúry je rovnako zrejmá aj v mestských podmienkach. Prostredníctvom **Európskych hlavných miest kultúry (ďalej len „EHMK“)**⁶¹ sa v posledných 40 rokoch úspešne stimulovala kultúrna ponuka v hostiteľských mestách. Tým sa zvýšila kultúrna pestrosť, podporil hospodársky rast a posilnili komunitné väzby v mestách po celej Európe. V

⁵⁸ [Osobitný prieskum Eurobarometra č. 562 o postojoch Európanov ku kultúre.](#)

⁵⁹ Údaje o alokáciách EÚ na kultúru a kultúrne dedičstvo v rámci Európskeho fondu regionálneho rozvoja (vrátane Európskej územnej spolupráce – vetvy Interregu) boli získané 8. septembra 2025. Číselné údaje sa týkajú len priamych alokácií.

⁶⁰ [Stratégia EÚ pre cestovný ruch.](#)

⁶¹ [Európske hlavné mestá kultúry – Kultúra a tvorivosť.](#)

nadväznosti na tento úspech je Komisia naďalej odhodlaná pokračovať v tejto iniciatíve a navrhne **nový právny základ na pokračovanie v opatreniach a posilnenie iniciatívy EHMK po roku 2033.**

5.3. Zachovávanie, ochrana a podpora kultúrneho dedičstva so súčasným posilňovaním súdržnosti a odolnosti

Podpora, zachovávanie a ochrana kultúrneho dedičstva vrátane jeho digitálneho rozmeru sú pri tvorbe politík EÚ a financovaní z prostriedkov EÚ naďalej hlavnou prioritou, ktorá je podporovaná prostredníctvom iniciatív, ako sú značka „Európske dedičstvo“, Dni európskeho kultúrneho dedičstva, Ceny Európskeho dedičstva/Ceny Europa Nostra a Centrum európskeho dedičstva. Komisia v nadväznosti na dosiahnuté úspechy **obnoví a posilní značku „Európske dedičstvo“** s cieľom zabezpečiť, aby bola aj naďalej relevantná.

Komisia **podporuje digitalizáciu a digitálnu transformáciu odvetvia kultúrneho dedičstva** prostredníctvom iniciatív, ako sú Europeana, ktorá v súčasnosti obsahuje viac ako 65 miliónov digitálnych položiek⁶², a európsky spoločný cloud pre kultúrne dedičstvo⁶³ alebo **spoločný európsky dátový priestor pre kultúrne dedičstvo**⁶⁴. Týmto opatreniami sa zlepšuje prístup k vysokokvalitným údajom (vrátane 3D), podporuje opätovné využívanie v rôznych odvetviach a urýchľuje sa zavádzanie vznikajúcich technológií prostredníctvom príležitostí na odbornú prípravu a zvyšovanie úrovne zručností. Komisia bude pokračovať vo svojich podporných opatreniach v tejto oblasti.

Kultúrne dedičstvo ohrozujú viaceré riziká: katastrofy spôsobené ľudskou činnosťou, ako sú ozbrojené konflikty, zmena klímy a zhoršovanie životného prostredia, ako aj prírodné nebezpečenstvá⁶⁵, o čom svedčia útočná vojna Ruska proti Ukrajine, nedávne lesné požiare, zemetrasenia a záplavy v Európe. Je preto nevyhnutné urýchlene vytvoriť a realizovať plány pripravenosti na krízy a riadenia rizík, ako aj mechanizmy a postupy spolupráce v oblasti kultúry a kultúrneho dedičstva.

EÚ v súlade s pracovným plánom EÚ pre kultúru na roky 2023 – 2026 a Európskou stratégiou únie pripravenosti⁶⁶ posilňuje spoluprácu a pripravenosť prostredníctvom mechanizmov, ako je mechanizmus Európskej únie v oblasti civilnej ochrany, a iniciatív, ako sú projekt PROCULTHER⁶⁷ a projekt pod vedením medzinárodného centra ICCROM⁶⁸ s názvom READY⁶⁹, ktorými sa posilňujú kapacity členských štátov na účinné riadenie rizík ohrozujúcich kultúrne dedičstvo, ako sú katastrofy, extrémnych javy súvisiace so zmenou klímy a konflikty. V tejto oblasti sa prostredníctvom programu Horizont Európa podporuje prelomový výskum, pričom Komisia získala praktické skúsenosti pri podpore ukrajinského kultúrneho dedičstva a umelcov. Komisia bude pokračovať v spolupráci s členskými štátmi s cieľom zabezpečiť zachovanie a nepretržitý prístup k hodnotnému digitálnemu dedičstvu (dedičstvu vzniknutému v digitálnej podobe) v súvislosti s rizikami a v zlepšovaní uchovávaní

⁶² [Štatistický prehľad Metis.](#)

⁶³ [Európsky spoločný cloud pre kultúrne dedičstvo – Európska komisia.](#)

⁶⁴ [Spoločný európsky dátový priestor pre kultúrne dedičstvo.](#)

⁶⁵ [Záver Rady o prístupe EÚ ku kultúrnemu dedičstvu v konfliktoch a krízach a závery Rady o riadení rizík v oblasti kultúrneho dedičstva \(2020/C 186/01\).](#)

⁶⁶ [Pripravenosť – Európska komisia.](#)

⁶⁷ PROCULTHER – *Protecting Cultural Heritage from the Consequences of Disasters* (Ochrana kultúrneho dedičstva pred následkami katastrof).

⁶⁸ ICCROM je skratka pre Medzinárodné centrum pre štúdium ochrany a zachovania kultúrnych hodnôt.

⁶⁹ [READY – Resilience for Heritage in the Face of Disasters, Climate Risks and Complex Emergencies \(Odolnosť kultúrneho dedičstva proti katastrofám, klimatickým rizikám a zložitým núdzovým situáciám\).](#)

digitálneho kultúrneho dedičstva za vnútroštátnymi hranicami štátov, ktoré má čoraz väčší význam vzhľadom na rastúce prírodné, kybernetické a iné hrozby.

Boj proti nedovolenému obchodovaniu s kultúrnymi objektmi má zásadný význam aj pre ochranu kultúrneho dedičstva a kolektívnej pamäte. Trestné činy, ako sú krádež, nezákonné vykopávky, rabovanie a falšovanie, majú priamy vplyv na identitu, súdržnosť a odolnosť komunit, najmä v oblastiach postihnutých krízou alebo konfliktom, a môžu byť lukratívne pre organizované zločinecké skupiny a v niektorých prípadoch aj pre účastníkov konfliktu a teroristov. Tovar kultúrnej hodnoty môže byť atraktívny pre súvisiace trestné činy, ako je pranie špinavých peňazí, sankcie alebo daňové úniky, v dôsledku čoho je vystavený riziku.

Prostredníctvom akčného plánu EÚ proti nedovolenému obchodovaniu s kultúrnymi objektmi⁷⁰, nariadenia EÚ o vstupe a dovoze tovaru kultúrnej hodnoty⁷¹, smernice o boji proti praniu špinavých peňazí⁷² a viacerých výskumných projektov financovaných EÚ⁷³ sa vytvoril pevný rámec pre prebiehajúce a budúce koordinované opatrenia v tejto oblasti. Komisia tiež spolupracuje s Medzinárodnou radou múzeí v oblasti prevencie, výskumu, vyšetrovania a bezpečnosti múzeí, a to vrátane obnovy jej Medzinárodného strediska pre monitorovanie nedovoleného obchodovania s kultúrnymi objektmi, pričom nadviazala dialóg s trhom s umením v záujme výmeny informácií a podpory etických postupov⁷⁴.

V budúcnosti bude Komisia naďalej podporovať zlepšovanie vysledovateľnosti tovaru kultúrnej hodnoty, podporovať náležitú starostlivosť a využívanie inovačných technológií a mobilizovať všetky zainteresované strany v záujme lepšej ochrany kultúrneho dedičstva a boja proti trestnej činnosti súvisiacej s kultúrnym dedičstvom.

5.4. Tvorivé spôsoby riešenia zmeny klímy a environmentálnej udržateľnosti

Kultúrne odvetvia by sa mali ďalej mobilizovať s cieľom podporiť opatrenia v oblasti klímy a biodiverzity a zároveň by sa malo zlepšiť postavenie kultúrnych aktérov, aby mohli byť vodcami zelenej transformácie. Komisia bude naďalej podporovať dialóg medzi zainteresovanými stranami v oblasti kultúry a životného prostredia, a to aj prostredníctvom zorganizovania **seminára o úlohe kultúry a umenia pre udržateľný životný štýl**.

Podpora spoločnej kultúry architektúry a dizajnu a investície do kvalitného životného prostredia pre všetkých prostredníctvom iniciatív, ako je **Nový európsky Bauhaus**, sú naďalej dôležité. S cieľom využiť transformačnú silu umenia a kultúry pre tvorivosť a inovácie Komisia prijme **oznámenie a návrh odporúčania Rady o budúcnosti Nového európskeho Bauhausu** a bude sa usilovať o ďalšiu podporu kultúry prostredníctvom súvisiacich iniciatív.

Kultúrne odvetvia musia riešiť otázky, ako je energetická efektívnosť, ktorá by v prípade kultúrneho dedičstva mala byť vyvážená vzhľadom na jeho integritu. Mali by sa ďalej podporovať praktické nástroje a iniciatívy, napríklad kalkulačka emisií uhlíka pre európsku audiovizuálnu produkciu MEDIA, ktorá sa v súčasnosti vyvíja s podporou podprogramu

⁷⁰ [Oznámenie Komisie o akčnom pláne EÚ proti nedovolenému obchodovaniu s kultúrnymi objektmi, COM\(2022\) 800.](#)

⁷¹ [Nariadenie \(EÚ\) 2019/880.](#)

⁷² [Smernica \(EÚ\) 2024/1640.](#)

⁷³ [Innovations for combatting trafficking in cultural goods \(Inovácie v boji proti nedovolenému obchodovaniu s kultúrnymi objektmi\), Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie.](#)

⁷⁴ [Podskupina pre trh s umením \(E03650/2\), Register expertných skupín Komisie a podobných subjektov.](#)

MEDIA⁷⁵ programu Kreativna Európa, alebo projekt Go Green zameraný na ochranu kultúrneho dedičstva a financovaný z programu Horizont Európa⁷⁶.

V nadväznosti na dosiahnutý pokrok bude pokračovať podpora EÚ zameraná na ekologizáciu kultúrneho odvetvia. Jedným z príkladov je plánované začatie nového ambiciózneho **európskeho partnerstva v oblasti výskumu a inovácie pre odolné kultúrne dedičstvo**, ktoré je spolufinancované z programu Horizont Európa a dopĺňa skupinu prebiehajúcich opatrení v oblasti výskumu a inovácií. V rámci tohto partnerstva sa bude investovať do výskumu a inovácií s cieľom zintenzívniť ochranu európskeho kultúrneho dedičstva a prispieť ku klimatickej neutralite prostredníctvom rozvoja tradičných a inovačných postupov, techník a materiálov identifikovaných prostredníctvom výskumu kultúrneho dedičstva. Komisia sa bude aj naďalej zasaďovať za úplné začlenenie **kultúry a kultúrneho dedičstva do medzinárodného programu adaptácie na zmenu klímy** prostredníctvom príslušných koordinačných mechanizmov a medzinárodných fór.

6. EÚ, ktorá podporuje medzinárodné kultúrne vzťahy a partnerstvá

Zachovanie mieru, predchádzanie konfliktom a posilňovanie medzinárodnej bezpečnosti sú súčasťou *raison d'être* Únie a jedným z jej kľúčových cieľov v oblasti vonkajšej činnosti. Kultúra k tomuto úsiliu prispieva ako nástroj nastolenia mieru, katalyzátor trvalo udržateľného rozvoja a most medzi ľuďmi.

V súčasnom krehkom geopolitickom prostredí, v ktorom dochádza k zahraničnej manipulácii s informáciami a zahraničnému zasahovaniu, sa kultúra čoraz viac stáva strategickou doménou vplyvu. Z celosvetového hľadiska niektoré krajiny aktívne využívajú kultúru na formovanie vnímania a identity s cieľom legitimizovať svoje politické ciele. Aby si EÚ zachovala svoju odolnosť a dôveryhodnosť, musí si túto skutočnosť uvedomiť a reagovať na ňu posilnením svojho prístupu založeného na hodnotách v rámci medzinárodných kultúrnych vzťahov, využívaním svojej vlastnej bohatej kultúrnej rozmanitosti ako strategického aktíva, ktoré posilňuje vonkajšiu činnosť, podporuje spoločenskú odolnosť, stabilitu a zmierenie a prispieva k našej spoločnej bezpečnosti.

Členské štáty EÚ, jej partneri a medzinárodné organizácie čoraz viac očakávajú, že EÚ bude v oblasti kultúry konať dôslednejšie a ambicióznejšie na celosvetovej aj mnohostrannej úrovni. Pridaná hodnota EÚ spočíva v tom, že je viac než len súhrnom jednotlivých svojich častí, čo dokazuje aj jej účasť na významných podujatiach v oblasti kultúry a verejnej diplomacie v partnerských krajinách.

6.1. Strategické začlenenie kultúry do vonkajšej činnosti EÚ

Rozvíjaním vonkajšieho rozmeru Kultúrneho kompasu môže EÚ chrániť a podporovať kultúrnu rozmanitosť, posilniť svoju globálnu úlohu a priniesť hmatateľné prínosy pre spoločnosti na celom svete. Dosiachnutie tohto cieľa si vyžaduje politickú vôľu, koordinované opatrenia a spoločný záväzok urobiť z kultúry neoddeliteľnú súčasť a strategický zdroj spolupráce Európy so svetom. V tomto smere zohrávajú dôležitú úlohu delegácie EÚ.

Na základe skúseností, získaných napríklad v rámci balíka s názvom Tím Európa pre kultúrne dedičstvo na Ukrajine alebo prístupu Tímu Európa s názvom Posilnenie partnerstiev medzi africkými a európskymi múzeami, by sa tieto modely mali uplatňovať systematickejšie, a to aj v regiónoch, ktoré čelia prírodným katastrofám, ozbrojeným konfliktom alebo hospodárskej nestabilite. V rámci Platformy pre kultúrne vzťahy sa zaviedol obnovený prístup, ktorého

⁷⁵ [Spoločná kalkulačka emisií uhlíka pre európsky audiovizuálny sektor: Smerom k ekologicky uvedomelej budúcnosti.](#)

⁷⁶ [Projekt GoGreen.](#)

základom je angažovanosť založená na spoločnom dialógu, spoločnej tvorbe a udržateľných partnerstvách. Projekt Európske kultúrne priestory ukázal, že prostredníctvom spoločne vytvorených kultúrnych iniciatív lokálneho charakteru možno posilniť vzájomné porozumenie a vytvoriť trvalý vplyv. S cieľom pokračovať v tomto úsilí Komisia **začne novú fázu Platformy pre kultúrne vzťahy v celosvetovom meradle**. Bude tiež pokračovať v úzkej **spolupráci so sieťou národných kultúrnych inštitútov EÚ** s cieľom podporovať medzinárodné kultúrne vzťahy.

EÚ v záujme uznania hodnoty kultúry ako kľúčového strategického piliera vonkajšej činnosti EÚ posilní systematické a strategické začleňovanie kultúry do svojich vonkajších politík a programov, a to aj prostredníctvom svojej stratégie Global Gateway. Mali by sa dôsledne mobilizovať príslušné nástroje, napríklad NDICI – Globálna Európa⁷⁷.

S cieľom maximalizovať vplyv by sa v rámci politík a opatrení v oblasti medzinárodných kultúrnych vzťahov mala posilniť a podporiť medziodvetvová spolupráca medzi kultúrou a zahraničnými vecami na miestnej, regionálnej a národnej úrovni, ako aj spolupráca so zainteresovanými stranami. Prostredníctvom viacúrovňovej a medziodvetvovej spolupráce sa zabezpečuje, aby opatrenia v oblasti kultúry odrážali politické priority aj potreby komunít v praxi. V tomto duchu Komisia a vysoký predstaviteľ/podpredseda navrhnu aktualizáciu **Stratégie EÚ pre medzinárodné kultúrne vzťahy** (spoločné oznámenie z roku 2016⁷⁸).

6.2. Zintenzívnenie kultúrnej spolupráce pri procesoch rozširovania a integrácie, ako aj vo vzťahoch so susednými krajinami a regiónmi

Kultúrna spolupráca zohráva kľúčovú úlohu pri zbližovaní kandidátskych krajín a potenciálnych kandidátskych krajín s EÚ. Zosúladenie ich kultúrnych politík s normami EÚ, podpora výmeny pracovníkov, ako aj zachovávanie kultúrnej rozmanitosti a prispievanie k nej im môže pomôcť posilniť svoje integračné úsilie. Programy EÚ, napríklad Kreatívna Európa, EU4Culture⁷⁹, nástroj predvstupovej pomoci (IPA)⁸⁰ a TAIEX⁸¹, už preukázali svoju hodnotu pri podpore kultúrnych odvetví kandidátskych krajín a potenciálnych kandidátskych krajín a pri presadzovaní väčšieho pocitu spolupatričnosti a spoločnej európskej identity. Prostredníctvom týchto iniciatív sa tvoria kvalitné pracovné miesta, stimuluje udržateľný rast a podporuje vzájomné porozumenie medzi partnerskými krajinami a členskými štátmi. Tento druh podpory by mal naďalej prispievať k napredovaniu procesu rozširovania. Aktívne sa bude podporovať aj účasť mládeže v regióne rozširovania, a to v nadväznosti na úspešné iniciatívy vrátane mládežníckych laboratórií.

Komisia bude v úzkej spolupráci s členskými štátmi EÚ pokračovať v posilňovaní dialógu o kultúrnej politike s kandidátskymi krajinami, potenciálnymi kandidátskymi krajinami a susednými krajinami. Zároveň sa začne nová fáza **programu EU4Culture** v regióne východného susedstva. Okrem technickej spolupráce sú kultúrne výmeny príležitosťou na dialóg a výmenu, ako aj na silný príbeh, ktorý predstavuje členstvo v EÚ nielen ako právny a hospodársky proces, ale aj ako spoločný kultúrny projekt. Aktívne sa bude podporovať aj účasť

⁷⁷ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/947 z 9. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Nástroj susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce – Globálna Európa, mení a zrušuje rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 466/2014/EÚ a zrušuje nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1601 a nariadenie Rady (ES, Euratom) č. 480/2009 ([Ú. v. EÚ L 209/2021](#)) ([europa.eu](#)).

⁷⁸ [Spoločné oznámenie Stratégia EÚ pre medzinárodné kultúrne vzťahy \(JOIN/2016/029\)](#).

⁷⁹ [Stránka projektu EÚ – EU NEIGHBOURS east](#).

⁸⁰ Prostredníctvom [nástroja predvstupovej pomoci EÚ \(IPA\)](#) bolo financovaných viacero projektov, napríklad na západnom Balkáne, ktorých cieľom je zlepšiť kultúrnu spoluprácu ako hnaciu silu zmierenia a dobrých susedských vzťahov, podporiť dlhodobú stabilitu v regióne a vzájomné porozumenie.

⁸¹ [TAIEX – Európska komisia](#).

mládeže v regióne rozširovania, a to v nadväznosti na úspešné iniciatívy vrátane mládežníckych laboratórií.

Navyše užšia spolupráca v oblasti kultúry bude prínosom aj pre vzťahy Únie so susednými krajinami a ďalšími subjektmi. Napríklad bohaté hmotné a nehmotné kultúrne dedičstvo južného Stredozemia poskytuje silný základ pre budúcu spoluprácu prostredníctvom kultúry, udržateľného kultúrneho cestovného ruchu a rozvoja založeného na kultúrnom dedičstve. Nový pakt pre Stredozemie⁸² je príležitosťou na to, aby sa kultúrne dedičstvo a kreatívny priemysel stali stredobodom dialógu, spolupráce a koordinačných iniciatív. Komisia v súvislosti s týmto paktom začne novú **euro-stredozemskú iniciatívu pre kultúru, šport a cestovný ruch**.

Okrem toho Komisia na základe skúseností získaných v rámci programu Kreatívna Európa navrhla, aby sa tretie krajiny mohli naďalej zúčastňovať na programe AgoraEU.

6.3. Posilňovanie multilateralizmu prostredníctvom kultúry

Podpora multilateralizmu je naďalej zásadná v záujme toho, aby EÚ mohla posilniť svoju úlohu globálneho aktéra, rozvíjať medzikultúrny dialóg a budovať partnerstvá, ktoré prispievajú k mieru, vzájomnému rešpektu a prosperite na celom svete. Svojou aktívnou účasťou na multilaterálnych fórach, ako sú UNESCO (aj v súvislosti s konferenciou Mondiacult⁸³) a skupiny G7 a G20, EÚ pomáha formovať medzinárodné kultúrne politiky a zabezpečuje konzistentnosť politik vo všetkých odvetviach. EÚ by mala byť lídrom v premietaní týchto záväzkov do konkrétnych opatrení a prispievať k posilňovaniu úlohy kultúry v rámci programu udržateľného rozvoja po roku 2030 tým, že bude naďalej podporovať prístupy založené na dôkazoch.

7. Európska kultúra: strategická investícia

Podpora vízie a ambiciózných politických cieľov Kultúrneho kompasu pre Európu si vyžaduje systematickejšiu mobilizáciu existujúcich a pripravovaných nástrojov financovania na každej úrovni, a to súčasne so súkromnými investíciami a filantropiou.

7.1. Priebežné účelové financovanie

Nepretržitá a účelová finančná podpora EÚ pre európske kultúrne a kreatívne odvetvia a priemysel bude zabezpečená prostredníctvom programu Kreatívna Európa a navrhovaného programu AgoraEU na roky 2028 – 2034, ktorý spája kultúru, médiá, hodnoty a práva, pričom nadväzuje na úspech súčasných programov Kreatívna Európa a Občania, rovnosť, práva a hodnoty (CERV). Komisia sa v súlade so svojím návrhom snaží nadviazať na doterajšie úspechy programu Kreatívna Európa, pričom navrhla zdvojnásobenie rozpočtu na kultúru. Komisia bude venovať osobitnú pozornosť zjednodušeniu, a to aj prostredníctvom väčšieho využívania kaskádových grantov a financovania, ktoré nie je spojené s nákladmi, a jednorazových platieb, čo by malo umožniť väčšiu efektívnosť financovania a jeho lepšiu dostupnosť.

7.2. Začleňovanie do všetkých finančných nástrojov EÚ

Súčasnú podporu kultúry z prostriedkov EÚ v rámci rôznych programov má zásadný význam pri podpore vzdelávania, výskumu, inovácií, digitalizácie, dynamiky MSP, aktívneho občianstva a opatrení v kultúrnej oblasti s krajinami mimo EÚ⁸⁴. Príručka o financovaní

⁸² [Joint communication on the Pact for the Mediterranean - Middle East, North Africa and the Gulf \(Spoločné oznámenie o pakte pre Stredozemie – Blízky východ, severná Afrika a Perzský záliv\)](#).

⁸³ Svetová konferencia UNESCO o kultúrnych politikách a udržateľnom rozvoji.

⁸⁴ Napríklad programy Erasmus+, Horizont Európa, Digitálna Európa, InvestEU, CERV a NDICI.

CulturEU pomohla zainteresovaným stranám zorientovať sa a pochopiť, aký prístup ku kultúre sa uplatňuje v rámci rôznych nástrojov financovania EÚ a ako sa kultúra v rámci nich financuje⁸⁵. Komisia **ju bude aktualizovať, aby zohľadňovala možnosti financovania kultúry v rámci budúceho rozpočtu EÚ.**

Pokiaľ ide o **budúci VFR, Komisia navrhla podporu kultúry v rámci príslušných nástrojov EÚ** vrátane Európskeho fondu pre konkurencieschopnosť, programu Horizont Európa, plánov národného a regionálneho partnerstva a nástroja Globálna Európa. Komisia s cieľom podporiť tento návrh vypracuje **usmernenia týkajúce sa strategických investícií do kultúry**, ktoré budú zosúladené s kľúčovými smermi Kultúrneho kompasu.

7.3. Využívanie súkromného financovania

Preskúmanie inovačných mechanizmov financovania kultúrnych a kreatívnych odvetví a priemyslu má zásadný význam pre zabezpečenie ich dlhodobej udržateľnosti. **Dôrazne sa podporuje spolupráca medzi verejným a súkromným sektorom** s cieľom rozšíriť zdroje financovania kultúry, napríklad doplnenie grantov o **trhové nástroje, začlenenie nových prístupov k financovaniu vrátane filantropie a verejno-súkromných partnerstiev** prispôbených osobitným potrebám týchto odvetví.

Komisia spolu s Európskym investičným fondom (EIF) vyvinula inováčne finančné nástroje ako alternatívu k tradičnému grantovému financovaniu. Ich cieľom je využiť finančné trhy v prospech médií a iných kultúrnych a kreatívnych sektorov, a to tak v oblasti získavania kapitálu, ako aj v oblasti poskytovania úverov. Komisia v záujme ďalšieho posilnenia rozmanitosti a konkurencieschopnosti kultúrnych odvetví a v nadväznosti na dobré výsledky v oblasti médií dosiahnuté prostredníctvom záruk v rámci Fondu InvestEU, záručného mechanizmu pre kultúrne a kreatívne odvetvia⁸⁶ a kapitálového investičného nástroja MediaInvest⁸⁷ preskúma nové **finančné nástroje na mobilizáciu súkromného kapitálu a uľahčenie investícií do kultúrnych a kreatívnych odvetví**, a to vrátane startupov a podnikov, s cieľom zvýšiť ich schopnosť tvoriť a inovovať.

8. Závery a ďalšie kroky

V Kultúrnom kompase pre Európu sa stanovuje ambiciózny a posilnený politický rámec EÚ pre kultúru. Jeho výhľadové opatrenia sú podporené tromi hlavnými politickými nástrojmi na jeho vykonávanie: pravidelnou správou o stave kultúry v EÚ, štruktúrovaným dialógom EÚ o kultúre a centrom EÚ pre údaje o kultúre.

Presadzovanie strategickej orientácie tohto Kultúrneho kompasu si vyžaduje posilnený politický záväzok a investície do kultúry. V tomto duchu sa dnes predkladá návrh spoločného vyhlásenia s názvom Európa pre kultúru – kultúra pre Európu. Komisia vyzýva Európsky parlament a Radu, aby zvážili tento návrh v záujme dosiahnutia spoločnej dohody na jeho znení a podpísania vyhlásenia ako signálu spoločného zámeru.

Komisia bude spolupracovať aj s ďalšími verejnými inštitúciami, zainteresovanými stranami v oblasti kultúry, aktérmi občianskej spoločnosti, príslušnými organizáciami a všetkými ostatnými aktérmi v záujme ich aktívneho zapojenia do naplnenia vysokých ambícií stanovených v Kultúrnom kompase pre Európu.

⁸⁵ [Príručka o financovaní CulturEU – Kultúra a tvorivosť](#).

⁸⁶ [Záručný mechanizmus pre kultúrne a kreatívne sektory](#) bol pôvodne, do roku 2020, financovaný v rámci programu Kreatívna Európa a od roku 2021 je financovaný z Fondu InvestEU a realizovaný prostredníctvom účinnej spolupráce medzi Komisiou a Európskym investičným fondom.

⁸⁷ [MediaInvest – Podpora investícií do európskeho audiovizuálneho odvetvia | Formovanie digitálnej budúcnosti Európy](#).

PRÍLOHA 1: HLAVNÉ OPATRENIA KULTÚRNEHO KOMPASU PRE EURÓPU

V nasledujúcom zozname sa uvádzajú opatrenia, ktoré Komisia prijme s cieľom vykonávať Kultúrny kompas pre Európu.

Č.	Opatrenie	Harmonogram
VÍZIA: Európa pre kultúru – kultúra pre Európu		
1.	Navrhnutie spoločného vyhlásenia Európskeho parlamentu, Rady Európskej únie a Európskej komisie s názvom Európa pre kultúru – kultúra pre Európu.	4. štvrťrok 2025
2.	Podanie správy o stave kultúry v EÚ a zorganizovanie štruktúrovaného dialógu EÚ so zainteresovanými stranami.	3. štvrťrok 2027 (správa o stave kultúry) 3. štvrťrok 2026 (dialóg)
3.	Zriadenie centra EÚ pre údaje o kultúre spravovaného Európskou komisiou.	od 3. štvrťroka 2027
Kľúčový smer 1: HODNOTY A PRÁVA		
4.	Navrhnuť novú Európsku cenu za scénické umenie.	2. štvrťrok 2027
5.	Podanie správy s cieľom podporiť členské štáty vo zvyšovaní účasti osôb so zdravotným postihnutím na kultúre a ich podpory v oblasti kultúry.	1. štvrťrok 2028
6.	Vytvorenie dobrovoľného rámca pre vzájomné uznávanie kultúrnych preukazov a preukazov v oblasti kultúrneho dedičstva pre mladých ľudí vydávaných na národnej úrovni, podpora kultúrnej cesty DiscoverEU medzi mladými ľuďmi a rozšírenie kultúrnej ponuky v rámci existujúceho zľavového preukazu mládeže EÚ (financovaného v rámci programu Erasmus+).	4. štvrťrok 2027 (preukazy) 2. štvrťrok 2026 (DiscoverEU) 2. štvrťrok 2026 (preukaz mládeže)
Kľúčový smer 2: UMELCI A EUDIA		
7.	Navrhnutie Charty umelcov EÚ po konzultácii so sociálnymi partnermi a zainteresovanými stranami.	2. štvrťrok 2027
8.	Zriadenie siete mládežníckych ambasádorov pre kultúru s cieľom diskutovať o otázkach kultúrnej politiky.	v roku 2026
9.	Predloženie usmernení EÚ týkajúcich sa kultúry, zdravia a blaha.	2028
Kľúčový smer 3: KONKURENCIESCHOPNOSŤ, ODOLNOSŤ, SÚDRŽNOSŤ		
10.	Predstavenie stratégie umelej inteligencie pre kultúrne a kreatívne odvetvia.	1. štvrťrok 2027
11.	Vytvorenie spoločného európskeho dátového priestoru pre kultúrne dedičstvo v súvislosti s pripravovanou stratégiou zavádzania dátového priestoru na roky 2025 – 2030.	od 4. štvrťroka 2025
12.	Posilnenie značky „Európske dedičstvo“ a Európskych hlavných miest kultúry po roku 2033.	2. štvrťrok 2026
13.	Prijatie oznámenia a návrhu odporúčania Rady týkajúceho sa budúcnosti Nového európskeho Bauhausu (NEB), ktorý využíva transformačnú silu umenia a kultúry pre tvorivosť a inovácie.	4. štvrťrok 2025
14.	Spustenie nového partnerstva EÚ v oblasti výskumu a inovácie pre odolné kultúrne dedičstvo.	2. štvrťrok 2026
Kľúčový smer 4: MEDZINÁRODNÁ ÚROVEŇ		
15.	Aktualizácia Stratégie EÚ pre medzinárodné kultúrne vzťahy v spolupráci s vysokým predstaviteľom/podpredsedom.	4. štvrťrok 2027

Č.	Opatrenie	Harmonogram
16.	Využitie prístupu „Tím Európa“ pre kultúru na podporu združovania zdrojov EÚ a členských štátov v oblasti kultúry a kultúrneho dedičstva v spolupráci s vysokým predstaviteľom/podpredsedom.	prebieha
17.	Začatie novej fázy programu EU4Culture v rámci východného susedstva.	4. štvrťrok 2025
18.	Začatie euro-stredozemskej iniciatívy pre kultúru, šport a cestovný ruch v súvislosti s paktom pre Stredozemie.	1. štvrťrok 2026
INVESTÍCIE		
19.	Zjednodušenie prístupu k financovaniu kultúry z prostriedkov EÚ a aktualizovanie príručky o financovaní CulturEU.	prebieha (Kreatívna Európa) 4. štvrťrok 2028 (CultureEU)
20.	Vypracovanie usmernení EÚ týkajúcich sa strategických investícií do kultúry a preskúmanie inovačných investičných nástrojov na prilákanie súkromného kapitálu vrátane filantropie v spolupráci s príslušnými finančnými inštitúciami.	4. štvrťrok 2028